

Vloga in naloge pri raziskovanju novejšje slovenske zgodovine

Sodelavci Inštituta za zgodovino delavskega gibanja sodijo, da je prav, če ob njegovi desetletnici pogledajo na opravljeno delo in se vprašajo, ali je inštitut opravičil svoj obstoj, ali je izpolnjeval naložene naloge, predvsem pa kakšno pot mu kažejo te naloge naprej.

Ustanovitev inštituta je, gledano s historične perspektive, pokazala na pomen delavskega gibanja v slovenski družbi in prek nje na nujnost znanstvenega obravnavanja problematike, ki leži v preteklosti delavskega gibanja. Kolikor dotlej ni bilo posebne organizirane akcije za proučevanje te preteklosti, je pomenil inštitut pomembno novost v sklopu historičnih institucij, čeprav je treba dodati, da tudi prejšnji čas ni bil brez smisla in ne brez vsakega proučevanja delavskega gibanja. Razliko med obema pa je najbolj pokazala delavnost samega inštituta.

Na tem mestu ne mislim na široko osvetljevati inštitutovega historiatu. To so ali pa bodo napravili drugi v drugi zvezi. Prav pa se mi zdi, da opozorim na inštitutovo raziskovalno dejavnost. Seveda ne mislim naštevati del, ki so jih napisali inštitutovi sodelavci v desetih letih inštitutovega življenja, ali jih izdali v inštitutu njegovi zunanji sodelavci. Rad bi opozoril na bibliografijo, ki jo je izdal inštitut za desetletnico svojega obstoja. Mislim, da nam ta bibliografija kar dobro kaže ne samo velik del inštitutove raziskovalne dejavnosti, temveč tudi velik del njegove organizacijske dejavnosti. Kajti bibliografija nam ne kaže samo del, ki so jih napisali inštitutovi notranji in zunanji sodelavci, temveč tudi dela, ki jih je inštitut moral prej organizirati.

Navedena dela in akcije moramo imeti nenehno pred očmi ne samo zato, da moremo ustrezno presojeti inštitutovo dejavnost v prvih desetih letih njegovega obstoja, temveč tudi zato, da bomo razumeli nadaljnja izvajanja tega referata.

Inštitut je bil ustanovljen kot znanstveni zavod, to se pravi, da mu je bila znanstvena dejavnost določena kot glavna oblika njegovega dela. Naloga znanstvene dejavnosti po splošnem zakonu o organiziranju znanstvenih dejavnosti pa je, da z razvijanjem in uporabo znanstvenih raziskovalnih metod rešuje probleme, ki imajo pomen za materialni in kulturni razvoj družbene skupnosti. Med zavode s tako dejavnostjo je takoj ob ustanovitvi prišel tudi naš inštitut, ki pa pri tem ni dobil nobenega znanstvenega mentorja za kvalitetno razvijanje svoje dejavnosti. Sam si je moral iskati poti in razmerja do drugih zavodov, ki bi mu mogla pomagati pri opravljanju zastavljenih nalog.

Naloga vsakega znanstvenega zavoda je, da znanstveno obravnava probleme s področja, ki mu je prisojeno. Pri našem inštitutu v začetku mnogim to ni

bilo povsem jasno. Hoteli so večkrat uporabljati inštitut za nekak servis za neznanstvene potrebe.

Druga lastnost servisnih zagovornikov je bila, da so tudi na znanstvenem področju, v določenem smislu omejevali inštitutovo dejavnost, kakor da bi bila njegova prva in morda celo edina dolžnost, da napiše sintetično delo o določeni dobi. Pri tem ne gre toliko za to, da misleci te vrste niso vedeli, kakšnih priprav je treba za tako delo, vedeli pa tudi niso, kakšne so pravzaprav dolžnosti znanstvenega zavoda. Primarna naloga znanstvenega inštituta namreč je, da poskrbi za sistematično delo v tistih smereh, kjer individualno delo ne pripelje do pravega učinka, ker je preskromno, zlasti pa nima sredstev, ki so potrebna za organizirano delo, npr. za izdajanje pa tudi za iskanje virov v določenih okoliščinah; za organizacijo timov, ki so potrebni za izdajanje virov ali za pisanje večjega števila med seboj povezanih razprav, za sodelovanje pri organizaciji interdisciplinarnega povezovanja; za organizacijo bibliografij, ki zadevajo kompleksna vprašanja itd. V ta okvir dela pa sodi tudi skrb za določeno strokovno biblioteko in ustrezní dokumentacijski center. Na tem temelju mora inštitut omogočiti ali olajšati tudi individualno raziskovalno delo v okviru svojega delovnega koncepta. Inštituti so ustanovljeni zaradi uresničevanja teh nalog. Njim je podrejen ves ustroj zavoda, zaradi njih je ta ustroj predvsem potreben (raziskovalni kader in gradivo, iz katerega znanstvena dela nastajajo).

Lahko rečemo, da so si inštitutovi sodelavci bili na jasnem, da se mora delo razvijati po navedeni zamisli. Za druge pa je bilo treba mnogo časa, da so se nazori o gornjih točkah začeli razjasnjevati.

V dejavnosti vsakega raziskovalnega zavoda moramo razlikovati delovni koncept in delovni načrt. Delovni koncept obsega delovno problematiko v najširšem smislu in okviru, delovni načrt pa konkretno izpolnjevanje delovnega koncepta.

Delovni koncept inštituta je časovno precej obsežen, zajema dobo od srede 19. stoletja do našega časa, vsebinsko pa je ta koncept precej linearen, kakor kaže že sam naslov inštituta. Po ustanovni uredbi želi raziskovati razdobje socialne demokracije na Slovenskem do 1918, razvoj in dejavnost komunistične stranke na Slovenskem, socialne demokracije in drugih skupin v delavskem gibanju do 1941, vpliv mednarodnega delavskega gibanja, še posebej pa povezavo delavskega gibanja na jugoslovanskem ozemlju z razvojem v Sloveniji v istem razdobju; potem razdobje narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem, vlogo in razvoj KPS, OF in množičnih organizacij, rast ljudske oblasti, delovanje partizanskih enot, dejavnost okupatorja na slovenski zemlji ter domače kontra-revolucije v dobi druge svetovne vojne. To raziskovanje bi se potem nadaljevalo z raziskovanjem gospodarskega, političnega in kulturnega razvoja v povojni Sloveniji. Seveda v povezavi z razvojem v ostali Jugoslaviji in z mednarodnim delavskim gibanjem in razvojem v svetu sploh.

Noben zavod, nobena ustanova našega časa ne more razvijati svojega dela brez določenega koncepta pa tudi ne brez bolj ali manj izdelanega načrta, po katerem naj izpolnjuje od ustanovitelja bolj ali manj okvirno določene temeljne naloge. Tudi inštitut je že večkrat razpravljal, kakšen naj bi bil njegov perspektivni načrt, kakšne pa bližnje naloge v okviru tega načrta. Pod perspektivnim načrtom je skušal pojmovati določeno problematiko kompleksno, to se pravi, da je skušal nekatere probleme, zlasti take, ki so bili časovno vključeni v eno samo določeno etapo, združiti pod enim oziroma skupnim imenovavcem, npr.

ljudskofrontno gibanje pri Slovencih. Pod bližnjim načrtom je pa skušal pojmovati posamične ali detajlne probleme, ki naj s svojo rešitvijo prispevajo temeljne ali velike ali pa tudi manjše kamne za poznejši sintetični prikaz določene dobe slovenskega zgodovinskega razvoja.

Tako zamišljeni delovni načrt sam na sebi ne nasprotuje temeljni postavki o inštitutovih raziskovalnih nalogah oziroma dolžnostih. Uresničevati ga je mogoče pod pogojem, da bo pri reševanju problemov odločala kvaliteta znanstvenega obravnavanja, ne bo pa rešitve izsiljeval diktat rokov, ki imajo slej ko prej relativno vrednost. Seveda pa tako stališče nikogar ne odvezuje dolžnosti, da skuša delovni rok preračunati čimbolj realno in se ga tudi držati.

Inštitut se je v svoji dejavnosti držal delovnega koncepta; na njem je izdelal delovni načrt, ki zaradi notranje rasti in notranjega dozorevanja ni ostal statičen, temveč je doživel več sprememb oz. se nenehno dopolnjeval in se dopolnjuje še vedno, ker je pri delovnem načrtu treba upoštevati ne samo potrebe inštituta, temveč tudi sposobnosti konkretnih ljudi, ki načrt uresničujejo.

Za presojo inštitutovega mesta v okviru slovenskih znanstvenih institucij je treba imeti pred očmi še dejstvo, da je Inštitut za zgodovino delavskega gibanja pravzaprav edini naš zavod, ki se ukvarja izključno z našo novejšo zgodovino pa čeprav vsebinsko po formalnih določbah v precej zoženem okviru. Inštitut sam ne misli, da je ta okvir nedotakljiv, pravzaprav misli ravno narobe, da ga bo treba prebiti in razširiti — k utemeljitvi te potrebe naj pripomore tudi današnje posvetovanje — toda tisto, kar želim na tem mestu posebej poudariti v zvezi z obstojem našega inštituta, je dejstvo, da je inštitut svoj obstoj upravičil. Dva razloga potrjujeta to trditev. Na znotraj je inštitut neprestano poglobljal znanstveno usmeritev svojega dela. Rešil se je servisnih priveskov, ki so na eni strani obremenjevali njegova prizadevanja po raziskovalnih kvalitetah, na drugi strani pa so mu jemali glas znanstvene ustanove. V času servisnega pritiska, če smemo tako reči, je bila pozornost inštitutovih raziskovavcev obrnjena močno v drobne in stranske probleme, ki so bolj ustrezali muzejskim potrebam. Kmalu pa se je interes za zgodovinske probleme začel poglobljati in jih začel tudi obdelovati kot probleme zgodovinskega dogajanja. Razprave so postale temeljitejše in globlje ter bile dejansko povezane s svojim prostorom in časom. V zvezi s poglobljanjem znanstvene usmeritve je inštitut pokazal tudi pozitivne stvaritve, ki jih kaže inštitutova knjižna produkcija v letih, ki so bližja naši obletnici. Seveda ni vse vrhunsko, kar je bilo napisano. Lahko pa trdimo, da so bila v inštitutu napisana tudi dela, ki bodo prestala dvome neobjektivnih skeptikov. Inštitut je nedvomno pokazal aktivnost, ki se more kosati z aktivnostjo drugih znanstvenih zavodov. In lahko rečemo, da želi tako aktivnost ohraniti tudi za naprej. Seveda če bodo izpolnjeni tudi drugi pogoji, ki so za tako aktivnost potrebni.

Na tem mestu se moram najprej vrniti k okviru inštitutovega delovnega koncepta, o katerem smo že rekli, da je po dosedanjih formalnih določbah zelo ozek, ker se raziskovanje po njih v bistvu omejuje le na razvoj delavskega gibanja na Slovenskem. Inštitut je že pred leti razpravljal o ozkosti svojega delovnega okvira in prišel do spoznanja, da bo treba delovni koncept raztegniti na širši tok vsega slovenskega življenja novejše dobe. Inštitut je namreč spoznal, da svojih lastnih problemov ne more obravnavati izolirano, temveč le v sklopu splošnega slovenskega dogajanja in v okviru prostora, ki nas obdaja. Kajti zgodovine slovenskega naroda ni mogoče napisati brez poznavanja delavskega gi-

banja, pa tudi delavskega gibanja ni mogoče razumeti in pojasniti brez poznavanja splošne slovenske zgodovine ter vključitve delavskega gibanja v njen sklop. Inštitut je do teh spoznanj prišel pri neposrednem delu na problemih, ki so spadali v njegov delovni koncept. Pri iskanju rešitve iz zadrege pa je prišel do spoznanja, da bo treba delovni koncept razširiti na vso slovensko zgodovino novejših dobe, to se pravi, na vso našo novejšo zgodovino. Taka rešitev je ne samo potrebna, temveč tudi nujna iz splošno slovenskih vidikov, ker se navedeno obdobje kot celota sicer nikjer organizirano ne proučuje, niti se mu nikjer sistematično ne posveča potrebna pozornost. (Referat F. Š. Nekaj načelnih misli in pogledov na naloge in delo znanstveno raziskovalnega oddelka v IZDG, 29. VIII. 66)

V naslednjih letih je inštitut doživel posebno veselje, ko je videl, da z njegovim mnenjem — čeprav ga sicer niso poznali — soglašajo tudi nekateri drugi zgodovinarji, oziroma so to mnenje vidno izrazili.

Na simpoziju ob 50-letnici oktobrske revolucije je dr. Dušan Kermavner izrekel v svojem referatu »Oktobrska revolucija in Slovenci« pomembne besede: »Že vrsto let obsojam — z dveh nasprotnih koncev gojeno — strogo ločenost narodne zgodovine po eni in zgodovine delavskega gibanja po drugi strani kot dveh docela tujih si vzporednih tokov preteklega dogajanja in skušam uveljaviti nov pogled na zgodovino delavskega gibanja kot na integralno sestavino narodne zgodovine ne šele za čas NOB in socialistične izgradnje, ampak tudi že za meščansko obdobje«. (Prispevki 1967, str. 23)

Podobno misel je izrekel Lev Modic v svojem članku: »Ločevanje zgodovine delavskega gibanja od splošne novejših slovenske zgodovine postaja nevzdržno in se je s specializiranimi inštituti in muzeji že krepko vsidralo v našo vsakdanjo in celo znanstveno zavest«. (Lev Modic, Komunist 21. VI. 1968, št. 26)

Temeljitejši od vseh pa je bil dr. Fran Zwitter, ki se je na inštitutovem internem posvetovanju o metodoloških vprašanih dotaknil navedenega problema v svojem referatu »K programu dela na sodobni zgodovini«. Problema, ki je v tem primeru za nas važen, se je dotaknil, ko je spregovoril o ožinah raziskovanja. Pokazal je na tri oblike problema.

1. Problem vsebinske ožine in širine. Politična zgodovina se ne da študirati izolirano od gospodarske in socialne, a tudi ne od določenih področij kulturne zgodovine itd. Opozoril je predvsem na problem gospodarske in socialne zgodovine, češ da si je delo na problemih gospodarske in socialne zgodovine povsod na svetu pridobilo domovniško pravico in je zelo važen sestavni del zgodovinskih ved. Pri Slovencih je to delo zelo neenakomerno; v osredju je pri raziskovanju starejše zgodovine, zelo malo pa se piše o gospodarski in socialni zgodovini v delih najnovejše zgodovine. Dr. Zwitter je z obžalovanjem ugotovil, da gospodarsko zgodovino silno zanemarjajo sami ekonomisti, najhuje pa v Sloveniji, kjer na ekonomski fakulteti gospodarska zgodovina ne obstoji ne kot obvezen ne kot neobvezen predmet. Kaj pomeni to za razumevanje zgodovine delavskega gibanja, si je mogoče misliti.

2. Problemi ožine in širine v geografskem smislu besede. Slovenske zgodovine sploh in slovenske sodobne zgodovine posebej ni mogoče razumeti brez Avstro-Ogrske in drugih narodov v tej dobi. Zgodovino jugoslovanskih narodov je treba poznati tudi v dobi pred 1918, ne samo po združitvi, ker je vse akcije in protiakcije mogoče razumeti, če imamo pregled nad celoto. Ker je del Slovencev bil med dvema vojnama pod Italijo, je treba poznati tudi razvoj tam,

to je v Italiji sploh. Podobno je z Avstrijo zaradi Slovencev v Avstriji. Za celoto je treba poznati tudi osnovne poteze svetovnega razvoja.

3. Problem ožine in širine v časovnem smislu. Zgodovine ni mogoče spoznati, če se omejujemo na študij zgodovine za nekaj let, je poudaril dr. Zwitter. Pri tem je odklonil mnenje, da je popolnoma nevažno, nepotrebno, oziroma brez vsakega pomena za sedanost in bodočnost vse, kar je starejše kot 20 ali 30 let. Tako ravnanje je označil za antihistorizem, ki ga je v naši družbi silno veliko. Ta antihistorizem ovira ljudi pri poglobljenem razumevanju družbenih problemov sploh, ker jih ni mogoče razumeti brez historične perspektive. Ta antihistorizem podpira izločevanje zgodovine iz učnih programov itd. itd.; njegov vpliv se pozna na mnogih področjih človeškega udejstvovanja. Privrženci antihistorizma se ne zavedajo, da sodobne zgodovine sploh ni mogoče razumeti brez starejše zgodovine.

Zaključek Zwitrovih postavk je bil zelo jasen: zgodovine delavskega gibanja ne smemo izolirati od ostale politične zgodovine. Vse politične akcije in protiakcije je mogoče razumeti samo v okviru celote (dr. Zwitter, K programu dela na sodobni zgodovini, rokopis v arhivu IZDG).

Ob navedenih mnenjih in izjavah lahko rečemo, da je razširitev inštitutovega delovnega koncepta utemeljena, glede na potrebo intenzivnejšega raziskovanja novejše ali moderne zgodovine slovenskega naroda pa tudi nujna. Zane-marjanje širokega študiranja te dobe ima hude posledice na premajhno osveščanje naroda, potem pa tudi na bohotenje antihistorizma, na katerega konkretne posledice je opozoril dr. Zwitter.

Ko ob desetletnici življenja inštituta pregledujemo in ocenjujemo njegovo dejavnost, je prav, da se ustavimo tudi ob njegovem delovnem konceptu. Sama po sebi se pojavi potreba, da na ta delovni koncept pogledamo v luči sedanjega stanja slovenskega zgodovinopisja. To stanje bo obrazložil v svojem referatu dr. Bogo Grafenauer. Lahko rečemo, da tudi to stanje kliče po instituciji, ki bi imela tak deloven koncept, da bi potrdil spoznanje zgodovinarjev, ki smo jih zgoraj navedli. Mislim zato, da je ob desetletnici Inštituta za zgodovino delavskega gibanja čas, da pred slovensko javnostjo izjavimo, da je napočil trenutek, ko je treba začeti z organiziranim in sistematičnim proučevanjem splošne zgodovine slovenskega naroda novejše dobe. Zavedamo se, da takega delovnega koncepta ne bo mogoče začeti uresničevati namah, temveč postopoma, ker bo za njegovo ostvaritev treba pripraviti mnogo stvari. Treba bo ne samo denarja, temveč tudi ljudi in povrh še močne moralne opore vseh, ki jim je do napredka slovenske historične znanosti najnovejše dobe, zraven pa tudi osveščanje slovenskih ljudi v zavedne člane svojega naroda in jugoslovanske skupnosti. Nekaj temeljev za omenjeni cilj je v sedanjih okoliščinah postavil inštitut. Toda v celoti sedanji sestav inštitutovih raziskovavcev za tako nalogo še ni sposoben, saj se že skozi zoženi okvir delovnega koncepta prebija z večjimi ali manjšimi težavami. Toda na temelju dosedanjih izkušenj si je vzel pravico, da prav ob desetletnici svojega delovanja opozori na naloge, ki čakajo na slovenske zgodovinarje. Inštitut sodi, da je napočil čas, da se jih lotimo in da se bodo čimprej pokazati tudi rezultati.

Za delovni koncept, ki naj bi nekje v prihodnosti usmerjal raziskovanje slovenske zgodovine novejše dobe, si je inštitut pridobil nekaj važnih spoznanj, ki so za raziskovavce povsem sama po sebi razumljiva. Teže pa je z njihovim

razumevanjem pri ljudeh zunaj raziskovalnega kroga, ker na raziskovalne kvalitete ne gledajo vedno dovolj resno.

1. Pri izvajanju delovnega koncepta so najtežji problemi ljudje, raziskovavci, to se pravi, ljudje z zadostno kvalifikacijo, ker samo taki ljudje morejo probleme obdelovati kvalitetno. Vsak znanstven inštitut, pa tudi naš si mora želeli kvalitetnih raziskovavcev. Ta želja mora biti trajno vodilo pri vsej njevovi personalni politiki, ker se mora zavedati, da mora biti odločilna samo kvaliteta. Moram povedati, da se personalna prizadevanja našega inštituta razvijajo v tej smeri. Inštitut ima tako politiko za svojo nalogo in jo bo kot tako ohranil tudi v bodoče.

a) Toda pri problemu raziskovavcev gre za dve stvari. Na eni strani je važna pri njih strokovna šolanost. Diplomiran zgodovinar še ni sposoben raziskovavec zaradi same diplome na filozofski fakulteti. Raziskovavec raste in zori tudi ob samem delu. Za tako usposobljenost je treba navadno več let. Da dozori v resnično ustvarjalnega človeka, je treba 5 do 10 let. To je realnost, ki se je je inštitut naučil spoznavati in se je dobro zaveda. Tega pa bi se morali zavedati tudi mnogi drugi zunaj inštituta. Zato je že danes treba misliti na raziskovavce, ki bodo svojo veliko ustvarjalnost pokazali šele čez 10 let. Razširjeni načrt delovnega koncepta za raziskovanje celotne slovenske zgodovine novejšee dobe nas v tej zvezi postavlja pred zelo konkretne probleme. Njihova rešitev bo zahtevala posebnih naporov, na katere se moramo pripraviti čimprej.

b) Na drugi strani pa pri raziskovavcih ne gre samo za strokovno šolanost, pa naj bo sicer še tako važna. Želja po večji kvaliteti raziskovalnega dela je povsem naravna in ji raziskovavci tudi v našem inštitutu ne ugovarjajo. Toda v odnosu vsakega konkretnega raziskovavca do znanstvenega obravnavanja konkretnih problemov je potrebna še neka posebna zavest, ki mora biti nenehno prisotna, da je namreč služba znanosti odgovorna služba, ki zahteva celega človeka. Zato da spoznava zgodovinsko resnico, jo obdeluje in posreduje drugim, se mora raziskovavec v svoje delo ne samo poglobiti in v marsičem temeljito izobraziti, temveč se mora tudi osebno marsičemu odpovedati. Ko kandidat stopi v službo znanosti, se mora sleherni trenutek zavedati, da bodo znanstveni problemi prišli izpod njegove roke taki, kakršen bo njegov odnos do znanosti. On sam mora biti z njimi najintenzivneje povezan. Zato se mora najprej vsak sam vprašati, ali čuti v sebi dovolj vneme, dovolj nagnjenja do znanstveno raziskovalnega dela. Če na fako vprašanje ne najde v sebi pozitivnega odgovora, potem naj se znanstvenemu delu ne zapiše. Znanstveno raziskovalno delo ni boljša služba, temveč je služba z velikimi moralnimi dolžnostmi do znanstvene resnice in po njej do družbene skupnosti. Pri znanstveno raziskovalnem delu ni prostora za samovšečnost, ker ta lastnost škoduje resničnemu napredku znanosti in potem družbi.

Pri uresničevanju delovnega koncepta so torej najtežji problem ljudje. In ker so ljudje najtežji problem, so zato ljudje vedno tudi najvažnejši, kajti vse koncepte in vse načrte uresničujejo ljudje. Nedvomno ima zato naš inštitut kot znanstveno raziskovalni zavod pravico zahtevati določene strokovne kvalifikacije od ljudi, ki naj se ukvarjajo z znanstveno raziskovalnim delom v njegovem okviru. Toda tem kvalifikacijam se pridružijo tudi moralne, ker bistveno pomagajo k napredku znanstvenih rezultatov. Take pravice bo seveda logično imel tudi inštitut, ki bo sistematično in organizirano proučeval integralno zgodovino slovenskega naroda novejšee dobe.

2. Pri znanstveno raziskovalnem delu je seveda treba uporabljati znanstveno metodo, to se pravi, da morajo raziskovavci napisati svoje razprave z uporabo zgodovinskih virov. Tudi raziskovavcem našega inštituta je to sicer popolnoma jasno. Toda uporaba virov sama zase še ne dokazuje znanstvenega značaja konkretne razprave. Upoštevati je treba še, kako avtor zna operirati z viri, kaj iz njih spozna in kako svoja spoznanja povezuje, ali jih zna zlit v sintezo, ali ta cilj opušča. To delo ni ne enostavno ne lahko. Pri tem opravilu se pokaže odnos vsakega raziskovavca do znanosti, ali je v njem dovolj notranje sile ali nagnjenja do ugotavljanja znanstvene resnice, da o potrebni izobrazbi in volji za uspeh konkretnega dela ponovno niti ne govorimo.

3. Pri iskanju poti naprej morajo biti inštitutove izkušnje iz dosedanjega dela nedvomno dragocena opora. Pri tem je važno, da bo raziskovanje, pa naj sloni na sedanjem ali razširjenem delovnem konceptu, upoštevalo v glavnem isti časovni razpon.

V dosedanjem inštitutovem raziskovalnem delu je bilo zelo hitro spoznati, da je za nekatera obdobja bilo več zanimanja, za druga manj. Obdobje do 1918 je bilo in je zelo slabo raziskovano. Inštitut sam je s svojimi sodelavci glede tega obdobja v pravi zagati, ker je število raziskovavcev minimalno. Nekoliko bolje je z obdobjem med obema vojnama, toda število raziskovavcev je tako skromno, da še dolgo ne bodo mogli obvladati gradiva, ki je za to dobo na razpolago. Bolje je z dobo narodnoosvobodilnega boja, ki je že doslej od vseh dob inštitutovega delovnega okvira relativno najbolj raziskana. Vzrok je nedvomno v prelomnem značaju te dobe, ki je povzročil večje zanimanje in spodbudil več raziskovavcev. Povojni čas ali čas socialistične graditve je pa od vseh na najslabšem, ker se ga v našem inštitutu z znanstveno raziskovalnega vidika ni še nihče niti dotaknil.

Glede inštitutovega obravnavanja obdobj in smeri, ki so mu po delovnem konceptu prisojene, moramo dodati, da trditev o izoliranem obravnavanju zgodovine delavskega gibanja ne velja za vsa obdobja. Velja dejansko za čas do 1941. Pri obdobju narodnoosvobodilnega boja pa so se raziskovavci lotili vseh problemov mnogo širše, ne samo političnih, temveč tudi vojaških, gospodarskih, kulturnih in jih začeli povezovati v celoto. Narodnoosvobodilni boj je bil čas, ko se je delavsko gibanje začelo tako stapljati s procesom tedanje dobe, da ga samega zase, izolirano od drugih smeri, ni bilo več mogoče prikazovati. Vsestransko prikazovanje je postalo edino smiselno in zato nujno. Isto bo veljalo tudi za prikazovanje povojnega razvoja, to je socialistične graditve, ko se je delavsko gibanje zlilo z vsem državnim in družbenim življenjem v integralno celoto. Pri dobi narodnoosvobodilnega boja nastopi drugačna nevarnost, to je predvsem tista, ki jo je dr. Zwitter označil za problem ožine v časovnem smislu in ki je tako priljubljena napaka vseh antihistoristov.

Slabosti v proučevanju nekaterih obdobj in v modernem razvoju zgodovine delavskega gibanja niso nekaj slučajnega pa tudi ne nekaj izoliranega. Prikaz o razvoju slovenskega zgodovinskega novejša dobe nam v večjem obsegu pokaže to, kar nam pokaže proučevanje zgodovine delavskega gibanja v malem. Bolj zadovoljive rezultate more vsem prinesiti le integralno proučevanje slovenske zgodovine novejša dobe, to se pravi, ne samo zgodovine delavskega gibanja, temveč pred letom 1941 tudi politične, gospodarske, socialne in kulturne zgodovine slovenskega naroda, to se pravi, da se razširi sedanj delovni koncept Inštituta, da se upoštevajo kadrovske potrebe, predvsem pa zahteve po kvalitetnih

znanstvenih raziskovavcih. Le-ti bodo namreč jamčili za kvalitetno obravnavanje vseh razvojnih dob poslednjih sto let in vseh posameznih znanstvenih problemov v njih.

Gornja izvajanja so nam že doslej pokazala precej jasno, da so delovne naloge inštituta bile dosti obširne, da je imel inštitut v slovenskem zgodovino-pisju kar zahtevne naloge. Kljub težavam, ki so se pojavljale včasih tu včasih tam, moramo vendar reči, da so se inštitutovi raziskovavci lotili raziskovalnih problemov resno in zavestno in da tudi rezultati niso bili neznatni, na kar smo že opozorili: bili so v skladu s silami, s katerimi IZDG razpolaga. Tega prizadevanja inštitutu nihče ne more odrekati.

4. Pri uresničevanju delovnega koncepta se je v inštitutu pojavilo vprašanje, kako izpolnjevati naloge, ali mu zadostujejo njegovi lastni raziskovavci, ali si mora pomagati še s kakimi drugimi sodelavci. Razume se, da morajo biti težišča izpolnjevanja inštitutovih nalog predvsem njegovi sodelavci. Razume se pa prav tako, da loka v tem oziru ni mogoče prenapenjati, da bi namreč hoteli, da bi ljudje napisali čimveč, trpela pa bi pri tem kvaliteta. Inštitut je pri uresničevanju svojega načrta zato večkrat iskal pomoči pri zunanjih sodelavcih. V zvezi z njimi si je pridobil nekaj izkušenj, ki morejo biti dragocene pri bodočem raziskovalnem delu.

Nedvomno je prav, da se inštitut pri uresničevanju ožjega ali širšega programa izkaže tudi kot iniciator, mobilizator in organizator raziskovalnega dela. To je in bo ena izmed njegovih nalog. Toda po dosedanjih skušnjah so se zunanji sodelavci izkazali bolj kot recenzenti rokopisov, da so bila kasneje objavljena dela na primerni znanstveni višini, manj pa kot izvajavci nalog po inštitutovem delovnem načrtu. Uveljavili so se le toliko, kolikor so po lastni iniciativi obravnavali probleme, ki so sočasno sodili v delovni koncept IZDG. Težišče znanstveno raziskovalnega dela na problemih inštitutovega delovnega načrta je bilo vedno v samem inštitutu in na inštitutovih internih sodelavcih. Iz te izkušnje je mogoče napraviti sklep, da bo inštitut moral v bodoče iskati zvez posebno z ljudmi, ki jih povezuje interes za enako problematiko. Ob razširitvi delovnega koncepta bo ravno to ena prvih nalog, ki bo odprla pot k z druženju ljudi, ki se ukvarjajo s problematiko širšega kompleksa najnovejše slovenske zgodovine. Ker je takih raziskovavcev že danes več na Slovenskem, bo opravljanje te naloge lahko dalo ugodne rezultate. Kajti v širšem delovnem kompleksu bo inštitut mnogo lažje organizator del, ki jih ne opravlja sam neposredno, temveč s pomočjo svojih zunanjih sodelavcev. Seveda bo tako delo moralo računati s postopnim uveljavljanjem programa.

5. Pri organizaciji posameznikov za raziskovanje novejše slovenske zgodovine pa ne gre samo za raziskovavce, ki v splošnem proučujejo zgodovino, temveč gre tudi za tako imenovano interdisciplinarno sodelovanje pri proučevanju zgodovine, to je, za sodelovanje pravnikov, ekonomistov, sociologov in zgodovinarjev kulturnega življenja v narodu. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja si je tudi na tem področju pridobil nekaj izkušenj, ko je 1966 skupno s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti ter Zgodovinskim društvom pripravil dvoje posvetovanj, namreč o Osvobodilni fronti ob 25-letnici njene ustanovitve, druge pa ob 50-letnici oktobrske revolucije. Obe posvetovanji sta pokazali, da je sodelovanje raznih strok bilo za rezultate znanstvenega raziskavanja obeh razdobj zelo pozitivno.

Zaradi kasnejšega sklepanja naj na tem mestu vsaj na kratko opozorim na nekatere stične točke, ki jih je pokazalo interdisciplinarno sodelovanje na posvetovanju ob 25. letnici Osvobodilne fronte. Pravniki so npr. na mnoge probleme zaradi drugačne strokovne usmerjenosti pogledali z drugačnimi očmi, kakor znajo splošni zgodovinarji. Opozorili so na stvari, na katere zgodovinarji dostikrat ne mislijo. Seveda mora iti v pravnikovem prikazu za pojav, ki se sočasno pojavlja tudi med elementi zgodovinarjeve obdelave. Recimo problem pravnega reda, ki je v človeškem življenju sočasno tudi problem moralnega reda in ga tudi zgodovinar ne bo izpustil iz svojega prikaza, čeprav ga bo prikazal v drugačni obliki ali zvezi.

O partizanskem sodstvu je v svojem referatu govoril dr. Mikuž, seveda z vidika splošnega zgodovinarja. Tega problema pa se je kot pravnik dotaknil tudi referat dr. Šnuderla, čeprav v orisu elementov nastajajoče ljudske oblasti. V obeh primerih sta avtorja govorila o pozitivnih pravnih ukrepih. Toda vsakdanje življenje ne teče vedno v skladu s pravnimi določbami, večkrat se razvija mimo njih ali celo proti njim, ali bolje rečeno navkljub njim. Tudi v partizanih so bili ljudje, ki se niso menili ne za pravne ne za moralne norme medsebojnega sožitja. Njihova dejanja niso bila brez vpliva na razvoj življenja v partizanih, na razvoj borbenega elana, da, celo na dezertacije iz partizanov. Ali niso dejanja takih ljudi ustvarjala baze za take pravne ukrepe? Kdo bo študiral to bazo? Pravni ali splošni zgodovinar? Mislim, da jo morata oba!

Gornje navedbe nam pokažejo, da je sodelovanje pravnih zgodovinarjev pri proučevanju zgodovine narodnoosvobodilnega boja nujno potrebno. Podobno paralelo bi mogli postaviti tudi z nekaterimi drugimi strokami. Na samem posvetovanju o Osvobodilni fronti smo imeli priložnost videti več takih primerov. Siftarjeva diskusija je opozorila na paralelo gospodarskega študiranja dobe NOB. Še jasnejša je bila Smolejeva paralela o potrebi splošnega študija kulture v partizanih. Podobno paralelo je mogoče napraviti tudi s študijem partizanskega zdravstva, ki se ga je v svojem referatu dotaknil dr. Mikuž. Žal posebnega referata o tem vprašanju iz rok zdravstvenega strokovnjaka na posvetovanju ni bilo.

Znanstveno posvetovanje ob 25-letnici Osvobodilne fronte je pokazalo primer interdisciplinarnega sodelovanja. To sodelovanje je bilo koristno. Preden pa bomo napravili potrebne sklepe, moramo opozoriti na neka dejstva interdisciplinarnega sodelovanja pri problemih iz dobe NOB. V referatih na posvetovanju o Osvobodilni fronti smo trčili na posebno dejstvo, da je namreč isti problem ali celo več problemov obravnavalo več avtorjev. Taki problemi so npr. bili »država v državi«, partizanska vojska, ljudska oblast, partizansko sodstvo, Delavska enotnost. Jasno, da tu ni šlo za kako nelegalno konkurenco, kakor je pravilno zapisal dr. Mikuž. Zanimivo je bilo nekaj drugega, namreč dejstvo, da so raziskovavci pri teh skupnih ali istih problemih le deloma prišli do istih ugotovitev. Zgodilo se je, da so raziskovavci pogledali na iste probleme iz delno različnih zornih kotov. To se pravi, da so iste probleme obravnavali vsak drugače, zato niso prišli vedno do istih ugotovitev, temveč do sklepov, ki se po večini med seboj dopolnjujejo.

Gornje izvajanje je pokazalo, da je torej interdisciplinarno sodelovanje bilo koristno. Za bodoče pa lahko rečemo, da bo nujno, če hočemo, da bodo problemi iz zgodovine narodnoosvobodilnega boja obdelani temeljito, to se pravi, vsestransko. Toda interdisciplinarno sodelovanje ni in ne more biti nekaj,

kar naj bi veljalo samo za dobo narodnoosvobodilnega boja. Nedvomno bo enako potrebno pri raziskovanju starejših obdobj. Tudi pri njih se bodo pojavili problemi, na katere bo mogoče pogledati z različnih zornih kotov. Integralno proučevanje obdobj pred dobo narodnoosvobodilnega boja bo moralo s takimi osvetlitvami problemov računati in jih v interesu čim bolj dognane znanstvene resnice tudi pospeševati in podpirati. Lahko rečemo, da bo interdisciplinarno sodelovanje pri proučevanju dobe pred Osvobodilno fronto ena izmed nalog, ki jo bo trajno moral izpolnjevati inštitut, čigar dejavnost bo slonela na tako imenovanem razširjenem delovnem konceptu IZDG.

6. Interdisciplinarno sodelovanje bo moralo naposled dopolnjevati tudi interinstitucionalno. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja je tudi glede tega dobil nekaj izkušenj pri pripravljanju dveh posvetovanj, ki smo jih že omenili. Pri teh pripravah sta sodelovali Slovenska akademija znanosti in umetnosti ter Zgodovinsko društvo za Slovenijo. K obema bo v bodočem razvoju treba dodati tudi univerzo. Povsem nedvomno je, da bo tako sodelovanje potrebno, ko se bo začelo in razvilo integralno proučevanje zgodovine slovenskega naroda novejših dobe, čeprav je danes še težko reči, kakšne oblike bodo potrebne za tako sodelovanje in v kakšnih okoliščinah bodo tudi koristne. Upamo, da ne bo ostalo samo pri takih oblikah, ki jih glede univerze predvideva sedanji načrt zakona o raziskovalni dejavnosti. Izrečem naj splošno željo inštituta, da si želi tesnejšega sodelovanja zlasti z oddelkom za zgodovino na filozofski fakulteti.

7. Pri integralnem proučevanju zgodovine slovenskega naroda v drugi polovici 19. in v prvi polovici 20. stoletja bo v samem proučevanju imelo poseben pomen vprašanje ekipnega dela več sodelavcev na določenem problemu oziroma temi. Ekipno delo ni stvar obravnavanja širšega ali ožjega števila problemov, temveč je stvar delovne metode pri rešitvi konkretnega problema. Inštitut je to metodo že uporabljal, toda v bistvu le pri reševanju tako imenovanih servisnih nalog, pri katerih ni šlo za kako ustvarjalno kvaliteto, temveč bolj za uresničevanje nekih praktičnih, neznanstvenih ciljev. Toda ekipno delo je lahko tudi delovna metoda za reševanje oziroma pomoč pri reševanju širše in globlje zastavljenih raziskovalnih problemov. Njena potreba izhaja iz dejstva, da raziskovanje moderne dobe v glavnem ne pozna več problema virov v starem smislu, to se pravi, kje vire najti, temveč je važnejši problem, kako te vire obvladati, jih pregledati in sistemizirati njih podatke, čeprav se za nekatere probleme, posebno v dobi NOB oziroma druge svetovne vojne še kljub vsemu pojavljajo vrzeli, pri katerih se ob kopici virov mra raziskovavec vprašati, kje so viri. V glavnem pa vendar zgodovinar moderne dobe glede virov ne pozna težav, kakršne je imel zgodovinar starejših obdobj. Za zgodovinarja moderne dobe je mnogo važnejše, da zna najti ključne vire. To pa večkrat ni tako preprosto. Ekipno sodelovanje more biti pri iskanju virov zelo koristno. Ekipno delo pa more biti uspešno le, če je ekipa notranje uglašena, kar pa doseže, če poprej temeljito prediskutira problematiko, za katero mora vire zbrati. Še pomembnejše je ekipno delo pri sestavljanju določenih sintez, pri katerih sodeluje več avtorjev. Pri takem delu je prav tako treba vse probleme poprej prediskutirati in jim določiti medsebojno razmerje. Ni dvoma, da bo način ekipnega dela moral dobiti v inštitutu pomembnejše mesto. Pri razširjenem delovnem konceptu pa se bo moral razviti na določenih stopnjah raziskovanja v trajno obliko dela.

8. Vsak znanstven zavod, ki se ukvarja z raziskovalnim delom, si za to delo na temelju delovnega koncepta napravi širši ali ožji delovni načrt, ki ga v krajših rokih uresničuje. Med naloge znanstvenega zavoda, kakršen je Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, pa moramo prišteti tudi dela, ki za znanstveno raziskovanje določenega obdobja ustvarjajo pripomočke, s katerimi se naj raziskovanje olajšuje ali celo omogoča. Praksa modernega znanstvenega raziskovanja je pokazala, da med taka dela sodijo bibliografije. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja je pri dosedanjem delu dobil že toliko izkušenj, da je iz njih spoznal vrednost bibliografij in je vsaj njihovo izdajanje rade volje podprl. Mnogo težje je pa bilo s programiranjem bibliografij. Čeprav se je zavedal, da je ena od inštitutovih nalog, da stavi v svoj program tudi sestavljanje bibliografij, je vendar bilo tudi dovolj težav, da se ni izpolnil, vsaj ne tako, kakor je inštitut želel.

Pri razpravljanju o pomanjkanju bibliografij za uspešnejše delo raziskovavcev je inštitut ugotovil, da raziskovavci potrebujejo pravzaprav dve vrsti bibliografij. V prvo spadajo historične bibliografije. To so bibliografije člankov in knjig, ki prikazujejo določene probleme ali celotno dogajanje kot zgodovinski proces. V drugo vrsto pa spadajo bibliografije z vključenimi članki, ki so del samega procesa, torej gradivo, ki ga mora raziskovavec poznati kot vir kakor npr. aktovno gradivo. Inštitut je prav o tej bibliografiji člankov večkrat razpravjal, zlasti za čas med dvema vojnama. Napravil je tudi načrt. V njej bi bili zbrani članki, ki obdelujejo vse smeri delavskega gibanja v letih med dvema vojnama in hkrati odziv tega gibanja v meščanskih strankah. Inštitut je namreč spoznal, da bi taka bibliografija bila silna pomoč pri nadaljnjem raziskovalnem delu vsem, ki bi se ukvarjali s to dobo. Žal je realizacija naletela na silne težave. Inštitut sam nima ljudi, ki bi mogli izdelati tako bibliografijo. Zato je prišel na misel, da bi načrt uresničil s pomočjo zunanjih sodelavcev. Toda zaradi pomanjkanja denarja tega doslej ni bilo mogoče vložiti. Zato je načrt trenutno še vedno načrt. Inštitut ga ima za eno izmed nalog, ki jih bo treba izpolniti.

V zvezi z našim razpravljanjem moramo na tem mestu reči, da bi bilo sestavljanje bibliografij tudi v razširjenem delovnem konceptu, to je v tistem, ki bi zajemal integralno proučevanje slovenske zgodovine novejšje dobe, ena od stalnih nalog, ki bi jo inštitut moral prevzeti nase in izpolnjevati. V primeri s sedanjim inštitutovim okvirom bi se potreba po bibliografiji še povečala, to se pravi, bi se povečalo število raznih bibliografij. Jasno pa je, da bi organizator za izvajanje takih nalog moral biti inštitut.

9. Podobnega značaja kakor sestavljanje bibliografij je tudi izdajanje virov. Tudi ta vrsta dejavnosti je in bo morala ostati ena izmed inštitutovih nalog, pa naj gre za ožji ali razširjeni delovni koncept. O njej bi na tem mestu ne govoril kaj več, ker bodo o njej govorili arhivski delavci.

10. Nekaj besed moramo posvetiti inštitutovi strokovni knjižnici. O njeni vrednosti za raziskovavce skoraj da ni treba govoriti, ker je pač vsakomur jasna. Pri knjižnici se moramo bolj vprašati, ali ustreza potrebam raziskovavcev. Če ne, potem moramo pač reči, da mora biti skrb za ustrezno knjižnico še posebej trajna naloga inštituta. Dejansko je tako. Iz različnih razlogov, predvsem pa zaradi pomanjkanja denarja so nekateri deli knjižnice, npr. nacistični oz. okupacijski fond še vedno zanemarjeni. Zaradi pomanjkanja denarja pa najhuje

trpi nabavljanje novih knjig. Deficitnost knjižnice se v tem oziru najbolj občuti. Prizadevanja za zboljšanje pa redno trčijo na nepremostljive ovire.

Knjižnica za raziskovavca nima samo enega pomena, da namreč daje na razpolago potrebno literaturo, to se pravi, da ga pouči ali lahko pouči, kaj je bilo o določenih problemih že napisano. Knjižnica sodobnega časa mora nabavljati tudi knjige, ki služijo raziskovavcem kot vir pri proučevanju določene teme. Tako vrednost ima velik del periodik, zlasti časopisje, stenografski zapiski raznih zasedanj in zborovanj, statistične študije itd. To so stvari, ki so bile ponovno potrebne raziskovavcem našega inštituta. Nadvse pereče pa bodo postale v primeru razširjenega delovnega koncepta, to se pravi v primeru integralnega proučevanja slovenske zgodovine novejšje dobe. V Ljubljani, ki hoče in je središče slovenskega kulturnega ustvarjanja, je za delo take vrste zelo slabo poskrbljeno. Skrb za ustrezno strokovno historično knjižnico bo zato nujno trajna inštitutova naloga.

11. Ob navedenih problemih, ki so kar številni in pomembni, moramo opozoriti, da je njihovo reševanje združeno tudi z večjimi ali manjšimi stroški. Ker želimo biti realni, moramo nanje opozoriti, moramo pa hkrati poudariti, da inštitut in njegovi samoupravni organi niso gledali in ne gledajo na probleme inštituta primarno z vidika večjih ali manjših finančnih sredstev, temveč predvsem z vidika izpolnjevanja nalog, sredstva pa naj v resnici služijo za to, da se inštitutova dejavnost zagotovi. Inštitutovi sodelavci se čutijo prizadeti predvsem v tem, da se v raziskovalno dejavnost vnašajo komercialne metode, ki tej dejavnosti prinašajo škodo. Mnenja smo, da vprašanje discipline, kontrole in podobnih zadev treba rešiti drugače, ne pa z metodami komercialnega ocenjevanja raziskovalne dejavnosti.

12. Preden sklenem svoja razmišljanja o inštitutovih nalogah v sedanjem času, bi rad v zvezi s potrebami knjižnice in raziskovalnimi nalogami na sploh opozoril na posebno dolžnost, ki jo imajo raziskovavci do samega sebe, predvsem raziskovavci našega inštituta. To je dolžnost samoizobraževanja. Resda morejo raziskovavci uspešno obravnavati svoje probleme, če znajo v največji meri uporabljati arhivske vire in literaturo, kolikor je je do njihove obdelave konkretnega problema že nastalo. Toda to ne zadostuje. Tako poznavanje časa, v katerega spada njihov trenutni problem, je preskromno. Raziskovavec mora »svoj čas« poznati v čim širšem obsegu in čim bolj temeljito. Svarilo dr. Zwittra o ožini in širini v časovnem smislu velja tudi za raziskovavca osebno. Zato se ne more zadovoljiti samo z literaturo, ki neposredno sodi v območje konkretnega problema, temveč mora prebirati tudi drugo literaturo, ki zajema tudi širše časovno razdobje. Pravzaprav mejá, do katerih naj njegov študijski interes sega, sploh ni mogoče potegniti. Človeško življenje ni prepleteno samo na horizontalni ravnini, temveč tudi in še celo bolj v vertikalni razsežnosti, kar je zgodovinarju povsem jasno. Vsak zgodovinar se zaveda, da je vertikalna razsežnost odločilna za razumevanje procesov, ki se že tako razvijajo po vertikalni liniji. Vsakemu raziskovavcu je širše poznavanje zgodovinskih procesov potrebno in koristno; čim globlje je, tem bolje se bo znašel pri obravnavanju svojih problemov. Kako se bo s temi procesi seznanil, je pa njegova stvar oziroma stvar vsakega posameznika samega. Dejstvo je, da mora za tako izobrazbo poskrbeti vsak sam in po svojih močeh. Nihče te dolžnosti ne sme opustiti.

Če se ob sklepu razpravljanja o nalogah Inštituta za zgodovino delavskega gibanja bežno ozremo nazaj, bomo morali reči, da so obsežne in izhajajo iz in-

štitutovega raziskovalnega delovnega koncepta. Inštitutovi sodelavci so nanj vedno gledali resno in ga kljub nekaterim oviram skušali tudi uresničevati. Na ves svoj dosedanji razvoj inštitut ni gledal brezbrizno, temveč je opazoval samega sebe v svojih akcijah in si nabiral nova spoznanja. Ta so mu pokazala slabosti izolacije v dosedanji dejavnosti in odkrila potrebo po novem obsegu delovnega koncepta.

Pri vsem utemeljevanju potrebe po razširitvi inštitutovega delovnega koncepta smo vedno slišali le besede o razširitvi tega koncepta. S takim izražanjem nismo v nobenem smislu zanikali ali omalovaževali dela, ki se je razvijalo po zamisli, zaradi katere je bil inštitut ustanovljen. Kajti temeljna naloga razširjenega koncepta bo, da bo delavsko gibanje po njem dobilo v slovenski zgodovini mesto, ki mu pripada. Zato mora po našem mnenju tudi v razširjenem delovnem konceptu proučevanje delavskega gibanja ostati bistvena komponenta inštitutovega raziskovalnega dela, ki pa bo znala ne samo upoštevati, temveč tudi podpirati proučevanje celotnega razvoja slovenske družbe v novejši dobi. Spričo položaja, v kakršnem je slovensko zgodovinopisje v razdobju novejših dobe in še bolj institucije za proučevanje zgodovine tega razdobja, bo širši obseg delovnega koncepta mogoče realizirati le postopoma, poudarim naj besedo postopoma, kajti treba bo pripraviti zanj vse pogoje za uspešen začetek in mu nato zagotoviti miren razvoj. Mislimo, da je čas za to akcijo napočil in desetletnica Inštituta za zgodovino delavskega gibanja daje za to tudi primerno priložnost.